

РЕЦЕНЗИЯ

**от д.ик.н. Нина Ангелова Дюлгерова,
професор във ВСУ „Черноризец Храбър”
на дисертационния труд за присъждане на
образователната и научна степен “доктор”
в направление „История и археология”,
специалност „Нова и най-нова обща история”**

Автор: Пламен Димитров Петров

Тема: КАСПИЙСКИТЕ ПЕРСПЕКТИВИ НА ЕВРОПЕЙСКАТА ЕНЕРГИЙНА СИГУРНОСТ

Научен ръководител: доц. д-р Дарина Григорова, СУ „Св. Климент Охридски”

1. Кратки биографични данни за докторанта.

От 1992 г. Пламен Димитров е магистър по история. Владее английски и руски езици. Участвал е в многобройни научни проекти на ЕС, показвайки професионализъм и много добро познаване на динамично променящи се процеси в областта на енергийната сигурност.

2. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи.

Темата, която е предмет на изследване в дисертационния труд на Пламен Димитров, безспорно е актуална и дисертабилна. В енергийния 21 век процесите, свързани с решаването на енергийните потребности на обществото, се превръщат в своеобразен ориентир, а също така в ефективен филтър за динамиката в геоенергийното ситуиране в богатите на залежи от нефт и газ държави от Каспийския регион. От развитието на сложните и многопластови геоенергийни взаимоотношения между регионалните и глобалните играчи зависи бъдещото им позициране в международната стратификация. Този процес

е предмет на широкопластовото и многоаспектно изследване, което прави Пламен Димитров в дисертационния си труд. Предвид активното участие на България в очертаващия се геоенергиен модел на диверсификации в дихотомията Изток–Запад през следващите години, прагматичната и практическа стойност на неговия дисертационен труд постоянно ще нараства.

3. Характеристика и оценка на дисертационния труд.

Дисертационният труд се състои от увод, пет глави, заключение, приложение с карти и списък на използваната литература.

В увода точно и ясно са обяснени обектите на изследване – каспийските енергийни ресурси и геополитическите борби около тяхната експлоатация и експорт, и от друга – европейската енергийната сигурност. Логично звучи и добре формулираният предмет на изследване, ориентиран към проучване на „различните модели на съперничество и сътрудничество между каспийските държави, мултинационалните компании и световните геополитически центрове на силата в хода на борбата за контрол върху експлоатацията и преноса на енергоресурсите на Казахстан, Азербайджан и Туркменистан”.

Всяка една от главите в дисертационния труд последователно развива и обосновава както генезиса в разработването и развитието на нефтено-газовите находища в ретроспективен план, така и съвременното реструктуриране на регионалните и глобалните играчи. Прецизно и с добро познаване на геоенергийните технологии е разработена тезата за сложния, но предопределен от транснационалните корпорации път за установяване на контрол върху производството и транзитирането на конвенционалните енергийни суровини в Евразия.

Докторантът неслучайно акцентира своя анализ върху динамичните геоенергийни процеси в региона на Каспийско море, където са концентрирани голяма част от световните залежи на нефт и газ. Разпадането на Съветския съюз създава огромен вакуум, където постсъветските субекти вече две десетилетия търсят и утвърждават своята етно-конфесионална идентичност и все още очертават и формулират външнополитическите си ориентири. Чувството за

нестабилност в Каспийския регион преминава през призмата на засилващите своите амбиции и политическа мобилност постсъветски каспийски държави като Азербайджан, Туркменистан и Казахстан. От друга страна, динамиката и многообразието са предопределени от засилващата се финансова криза и икономическата рецесия в глобален план, както и от „арабската пролет“ в енергийния широк Близък изток. Политическото преформатиране на държавите от Персийския залив и Северна Африка очертават и приближаващия край на съществуващото досега енергийно статукво в Каспийския регион, което намира конкретен израз в многобройните политически и дипломатически совапки, декларации и призови.

Правейки прецизен подбор на обектите на своя анализ, Пламен Димитров вярно обосновава разположението на играчи в каспийската геоенергийна стратификация. Първата глава успешно представя европейската еволюция във формулирането и обосноваването на правните рамки на енергийната политика на Брюксел на Изток. В първа глава докторантът прави историческа ретроспекция за генезиса на нефтодобива в Баку, но също така дава изчерпателна информация за съществуващите запаси и съвременното състояние на конвенционални суровини в региона на Каспийско море. Пламен Димитров с лекота се ориентира в сложния каспийски пъзел, което му позволява да предлага качествено нови термини, разширяващи терминологичния речник в геоенергийната сфера. Доказателство за това е въведения от него термин „геополитическа сложност на нефтено-газовите находища“, във връзка с който извежда и дефинира пет критерия, по които се определя тази сложност.

В следващите глави на дисертационния труд Пламен Димитров прави своя анализ, подчинявайки го на няколко критерия.

- Диверсификационните проекти за транзитиране на конвенционални енергийни суровини са взаимнообвързани с добивните проекти, които (ще) ги захранват. Докторантът въвежда по този повод понятието „проекти сиамски близнаци/тризнаци“, което с някои уговорки може да се приеме.

- В контекста на европейската енергийна стратегия логично отделя сериозно място в своето изследване на газопровода „Набуко”, основният сегмент от стратегическия за Брюксел Южен газов коридор. Отличното познаване на геоенергийната технология в Каспийския регион позволяват на докторанта убедително да разкрие широкомащабната, многопластовата и динамична, но и логично обоснована картина за невъзможността от реализирането на този ключов за ЕС газопровод.

Описвайки геоенергийната технология в Каспийския регион, Пламен Димитров стига и до конкретни изводи, които логично произтичат от направената в изложението аргументация. Не подлежи на съмнение, че Черноморско-Каспийският регион е геоенергийна зона, която все повече ще засилва своето присъствие в европейските планове и стратегии. От съществено значение е фактът, че Азербайджан, Казахстан и Туркменистан вече са достатъчно добре позицирани в постсъветското и глобалното пространство, което им дава възможност за адекватна на техните интереси многовекторна политика. Правилен е и изводът за нарастващата роля на Китай в постсъветското енергийно пространство, както и динамиката в геоенергийната перспектива на мястото и ролята на Русия, Турция, Иран, ЕС. От съществено значение за професионално разработената тема е многообразната и многоезична литература, която докторантът използва за своя анализ.

5. Преценка на публикациите по дисертационния труд.

Пламен Димитров посочва 17 самостоятелни публикации по темата на дисертационния труд, от които 7 на руски и английски езици. Те са в направлението на научните изследвания на автора и показват задълбоченост и последователност при подготовката и извършването на научноизследователския процес от докторанта, научния му ръководител и обучаващото го звено.

С докторанта нямам съвместни публикации.

6. Автореферат.

Авторефератът е разработен съгласно законовите изисквания и съдържа основните проблеми и пътищата за тяхното решаване, посочени в дисертационния труд. Той дава пълна представа за научната стойност и практическата приложимост на постигнатите резултати от докторанта.

7. Критични забележки и препоръки.

Дисертационният труд е написан професионално, с отлично познаване на литературата и материята, която се изследва. Изводите са обосновани и дават много добра представа за сложната и динамична геоенергийна ситуация в Каспийския регион. Пламен Димитров представя детайлно и прецизно геоенергийната технология за прилагането на конвенционалната енергийна схема. В бъдещите си проучвания обаче е добре да се потърси кохезията между енергетика и политика и да се покаже налагащия се в действителност модел на политическо формулиране и на политическо решение на диверсификационните енергийни проекти. Без да се елиминира технологията, фактите доказват, че субективният фактор и политическата конюнктура са определящи за реализацията на диверсификационните енергийни проекти.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Като цяло дисертационният труд изследва пълно и аргументирано сложните и многовекторни процеси, свързани с формулирането и анализа на каспийските геоенергийни параметри на европейската енергийна стратегия. Прецизно и ясно са представени тематичните нюанси на динамичния модел на геоенергийната технология, осъществявана в Каспийския регион с многобройните и разнообразни участници и многопластови процеси. Дисертационният труд съдържа научни и научно приложни резултати, които представляват оригинален принос и отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилника на СУ „Св. Климент Охридски”. Представените материали и дисертационни резултати съответстват

на специфичните изисквания на Историческия факултет на СУ „Св. Климент Охридски”.

Дисертационният труд показва, че докторантът Пламен Димитров притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения.

Това ми дава основание да дам своята положителна оценка за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и предлагам на почитаемото научно жури да присъди на Пламен Димитров образователната и научна степен “доктор” по история.

26.03.2012 г.

Рецензент:

София

Проф.д.ик.н. Нина Дюлгерова